

ENFLASYON VE İŞSİZLİK ORANLARININ GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Sami TABAN¹

Gönderim tarihi: 25.03.2025

Kabul tarihi: 21.07.2025

Öz

Bu çalışmada 1994-2024 döneminde enflasyon ve işsizlik oranlarının gelir dağılımı üzerindeki etkisi Türkiye bağlamında incelenmektedir. Bağımlı değişken olarak Gini katsayısının kullanıldığı çalışmada açıklayıcı değişkenler olarak enflasyon ve işsizlik oranları kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmede ARDL sınır testinden faydalanılmıştır. Uzun döneme ilişkin ARDL sınır testi sonuçları, Türkiye’de gelir dağılımı, enflasyon ve işsizlik oranları arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğunu göstermiştir. Uzun dönem ekonometrik tahmin sonuçları, enflasyon ve işsizlik oranlarındaki %1’lik bir artışın sırasıyla gelir eşitsizliğini %0.019 ve %0.047 oranında artırdığı görülmüştür. Kısa dönem tahmin sonuçları işsizlik oranlarının gelir dağılımı üzerinde bir etkisinin olmadığını göstermesine karşılık, enflasyon oranlarının ise bir dönem gecikmeli değerinin gelir dağılımı eşitsizliğini artırdığına ilişkin bulgulara erişilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Enflasyon Oranları, İşsizlik Oranları, Gelir Dağılımı, Gini Katsayısı, ARDL Sınır Testi

Jel Sınıflaması: D63, E24, E31

THE IMPACTS OF INFLATION AND UNEMPLOYMENT RATES ON INCOME DISTRIBUTION: THE CASE OF TÜRKİYE

Abstract

This study examines the effects of inflation and unemployment rates on income distribution in the period 1994-2024 in the context of Türkiye. In the study, where the Gini coefficient is used as the dependent variable, inflation and unemployment rates are used as explanatory variables. The ARDL bounds test has been used to test the relationship between the variables. The long-run ARDL bounds test results have indicated that there is a long-run relationship between income distribution, inflation and unemployment rates in Türkiye. Econometric estimation results have depicted that a 1% increase in inflation and unemployment rates increases income inequality by 0.019% and 0.047 respectively. While the short-term estimation results have indicated that unemployment rates have no impact on income distribution, it is found that the one-period lagged value of inflation rates increases income inequality.

Key Words: Inflation Rates, Unemployment Rates, Income Distribution, Gini Coefficient, ARDL Bounds Test

Jel Classification: D63, E24, E31

¹ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF, İktisat Bölümü (Emekli), staban68@gmail.com
ORCID No: 0009-0008-4595-0436.

1. Giriş

Bir ülkedeki refah artışı kişi başına gelirin artırılmasıyla birlikte gelir dağılımındaki adaletin sağlanmasına bağlıdır. Sanayi devriminden bu yana geçen süreçte dünyada çoğu ülkede ekonomik büyüme artışları görülse de gelir dağılımında bir iyileşme sağlanamamıştır. Gelir ve servet eşitsizliği çalışmaları ile adını duyurmuş Thomas Piketty, 20. Yüzyılın ortasından itibaren özellikle gelişmiş ülkelerde gelir ve servet eşitsizliğinin arttığını savunmuştur. Ona göre bu artışın temel nedenini sermayenin getirisi ile ekonomik büyüme arasındaki fark oluşturmaktadır. Yani sermaye sahiplerinin gelirleri çalışanların gelirlerinden daha hızlı artmıştır. Bu durum kapitalist sistemde zamanla servetin küçük bir azınlığın toplanmasına yol açmıştır (Piketty, 2014). Ayrıca IMF ve diğer ekonomik kurumlar tarafından yapılan araştırmalarda da zenginlerin yatırımlardan daha yüksek getiriler elde ettiğini göstermektedir. Nitekim Norveç üzerine yapılan bir çalışmada, en zengin %0,1'lik dilimde yer alan bireyler, yatırımlardan ortalama %140 getiri elde ederken, daha alt gelir gruplarında yer alan bireylerin aynı yatırımdan yalnızca %50 getiri sağladığı görülmüştür. Yani bu durumda zenginler daha iyi yatırım fırsatlarına erişim sağlarken düşük gelirli kesimin bu tür imkanlardan yararlanamaması gelir eşitsizliğini daha da büyötmektedir (IMF, 2025).

1980'li yıllardan itibaren neoliberal politikaların etkisiyle tırmanışa geçen gelir dağılımındaki adaletsizlik, küresel mali krizin yaşandığı 2008 yılında hız kazanmıştır. Krizin etkileri hem ekonomik büyüme hem de gelir eşitsizliği yönünden Türkiye'yi de olumsuz etkilemiştir. Bu çerçevede, krizin etkilerinin yoğun yaşandığı 2009 yılında gelir eşitsizliğinin Türkiye'de arttığını, 2009-2019 yılları arasında ise gelir eşitsizliğinin azaldığı görülmüştür. 2019 yılından sonra ise gelir dağılımındaki eşitsizlikte tekrar bir yükseliş görölmüş ve bu eşitsizlik günümüze kadar devam etmiştir. OECD ülkeleri içerisinde gelir eşitsizliğinin en yüksek olduğu ülkeler Şili ve Brezilya olup, Türkiye bu ülkelerin ardından gelmektedir (OECD Data Explorer, 16.03.2025). Bu durum ekonomik büyümenin nimetlerinden halkın büyük bir çoğunluğunun yararlanmadığını, belirli bir kesimin yararlandığını gösterir. Dolayısıyla sadece ekonomik refah açısından değil sosyal barışı sağlama açısından da gelir dağılımındaki adaletsizliğin giderilmesi önemlidir.

Gelir dağılımındaki adaletsizliğin giderilmesine yönelik politikaların üretilmesi devletlerin en önemli görevleri arasındadır. Bu çerçevede, gelir dağılımındaki adaletsizliğin kaynağının teşhisi ve buna yönelik politikaların izlenmesi önem arz etmektedir. Örneğin bu konuda Piketty (2014) gelir eşitsizliğini azaltmak için küresel servet vergisi önermektedir. Bu

vergi yüksek servet sahip bireylerden alınıp kamu hizmetlerine aktarılmasıyla gerçekleşecektir. Ayrıca Dünya Bankası'nın 2024 yılı "Yoksulluk, Refah ve Gezegen Raporu" küresel yoksulluğu azaltmak ve gelir eşitsizliğini gidermek için bazı temel çözüm önerileri sunmaktadır. Bu önerilerin başında daha fazla ve daha iyi iş olanaklarının yaratılması, aynı zamanda, yoksul kesimlerin temel hizmetlere erişiminin artırılması ve gelir eşitsizliğini azaltmak için daha kapsayıcı büyüme politikalarının uygulanması gerektiğidir (World Bank Group, 2024).

Gelir dağılımındaki adaletsizliğin nedeni ekonomi ve ekonomi dışı birçok faktörden kaynaklanmakta olup, bu faktörler arasında enflasyon ve işsizlik gelir dağılımını bozabilecek iki önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada 1994-2024 yılları arasında Türkiye'de enflasyon ve işsizlik oranlarının gelir dağılımı üzerindeki etkisi ARDL sınır testi yaklaşımıyla analiz edilmektedir. Bu çerçevede, çalışmanın giriş bölümünden sonraki ikinci bölümde konunun kuramsal-teorik alt yapısı açıklanmaktadır. Ampirik literatürün özetlendiği üçüncü bölümü dördüncü bölüm takip etmekte ve bu bölümde veri seti, model ve ekonometrik yöntem konusunda bilgilendirme yapılmakta ve ampirik test bulgularına yer verilmektedir. Son bölümde, test bulguları tartışılmakta ve elde edilen bulgulara göre politika önerilerinde bulunmaktadır.

2. Kuramsal Çerçeve

Enflasyon ve işsizlik gelir dağılımını etkileyen iki önemli faktördür. Enflasyon tüm gelir gruplarını homojen olarak etkilemez. Hane halklarının gelir düzeyi birbirinden farklı olduğundan, enflasyonun toplam gelirler üzerindeki etkisi de aynı olmayacaktır. Enflasyon gelirin yeniden dağıtımını üç kanaldan gerçekleşmektedir. Bunlar: işgücü geliri, sermaye geliri ve hükümet transferleridir (Monnin, 2014:4). Genel olarak düşük hane halklarının geliri ücret gelirinden oluşmakta ve pazarlık gücüne sahip olamayan bu grupların elde ettiği gelirler enflasyon karşısında erimekte ve bu durum onların satın alma gücünü azaltmaktadır. Enflasyonun gelir eşitsizliğine yol açtığı bir diğer durum, sermaye gelirleri yönüyledir. Yatırımlardan elde edilen karlar ve faiz gelirleri hanehalkının ikinci gelir kaynağıdır. Bu geliri elde edilen varlıklı kesim enflasyona karşı kendilerini korurlarken, düşük gelir grubuna sahip kesim finansal varlıklara yeterli gelire sahip olamadıkları için erişim sağlayamadıkları için enflasyona karşı kendilerini korumada yetersiz kalmaktadırlar. Gelir eşitsizliğinin bir diğer kaynağını kamunun yaptığı transfer harcamaları oluşturmaktadır. Transfer harcamalarının enflasyon karşısında erozyona uğraması nedeniyle bu harcamaların reel olarak azalması ve bu har-

camaların düşük gelirli kesime yapılmasından dolayı enflasyon gelir eşitsizliğine neden olabilmektedir (Aktaş ve Dokuzoğlu, 2022:451).

Tüm bu faktörlerden başka enflasyonun gelir dağılımını bozucu etkiye sahip olduğuna ilişkin bir diğer açıklama “Cantillon Etkisi” ile vurgulanmıştır. Bu yaklaşıma göre, para arzının artırılması enflasyonu kademeli biçimde artıracak ve yeni paranın ilk alıcıları ile son alıcıları arasında gelirin yeniden dağıtımına neden olacaktır. Böyle bir durumda yeni paranın ilk alıcıları son alıcılara göre daha avantajlıdır. Düşük gelire sahip kesim zaman farkından dolayı yeni paranın son alıcıları oldukları için yüksek gelirli kesime göre dezavantajlı konumda olacaklardır. Bu durumda gelirin yeniden dağılımı düşük gelirli kesimin aleyhine gelişecektir (Sieron, 2017:4).

Enflasyonun gelir eşitsizliğine yol açan tüm bu unsurlarına karşılık gelir dağılımını düzeltici bir yönü de vardır. “Borçlu-alacaklı hipotezi” olarak ifade edilen bu yaklaşıma göre, beklenmeyen enflasyon nominal yükümlülüklerin reel değerini azalttığı için borçlu ile alacaklı arasındaki geliri borçlu lehine yeniden dağıtmaktadır. Genellikle borçlu kesimin düşük ve orta gelir gruplarından oluştuğu, alacaklı kesimin ise yüksek gelirli gruplardan olduğunu düşündüğümüzde enflasyonun gelir dağılımını iyileştirdiği sonucuna ulaşabiliriz. Aynı koşullar kamunun nominal yükümlülükleri açısından da geçerlidir (Meh ve Terajima, 2009:44).

Enflasyon gibi işsizlik oranlarındaki artışta gelir eşitsizliğinin temel nedenlerinden birini oluşturmaktadır. İşsizlikte meydana gelen bir artış gelirlerinin tamamını ya da çoğunu ücretle geçinen kesimin gelirlerini önemli ölçüde azaltmakta ve bu durum gelir eşitsizliği problemini artırmaktadır. Ayrıca, işsizlik ülkedeki üretim ve tüketim arasındaki dengenin bozulmasına yol açarak yatırımları azaltmaktadır. Yatırımlardaki azalma ile birlikte gelirlerin düşmesi yoksulluğu artırmakta ve sonuçta bu durum gelir dağılımındaki eşitsizliği derinleştirmektedir (Oktay, 2019:12). Diğer yandan işsizlik oranlarının yüksek olmasının sonucunda işsizlerin daha düşük ücretlerle çalışmaya razı olmaları ve işsizlikteki artışla birlikte örgütlü yani sendikalı olmayan işgücünün ücretlerinde düşüş olma ihtimalinin yüksek olması da gelir dağılımı üzerinde eşitsizlik yaratan bir başka neden olarak karşımıza çıkmaktadır (Tiryaki, 2013:386). Tüm bunlarla birlikte günümüzde üretim sistemlerinde teknolojinin daha yoğun kullanılması emek yoğun üretim sisteminden sermaye yoğun üretim tarzına geçişi hızlandırmış ve yetenekli işgücüne olan talep artmıştır. Dolayısıyla bu durum daha az yetenekli olanların iş bulamamalarına yol açarak işsizliği tetiklemekte ve buna bağlı olarak da gelir dağılımındaki eşitsizlikte artmaktadır (Oktay, 2019:12). Ayrıca gelir eşitsizliğinin artması işsizlikteki artışında bir nedeni olabilmektedir. Şöyle ki, gelir eşitsizliği alt gelir gruplarının yeteri

kadar gelir elde edememesine ve dolayısıyla bu kesimin yeterince beşeri sermayeye yatırım yapamamasının önünde bir engel oluşturduğundan işsizlik artmaktadır. Öte yandan, beşeri sermaye yatırımı yapan kesimin elde ettiği gelir ise yüksek olmakta ve bu durum gelir eşitsizliğinin artmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, kamu tarafından verilecek eğitim hizmetlerinin artması beşeri sermaye yatırımı yapamayan düşük gelirli kesimin destekleyecek ve bu durum gelir eşitsizliğinin giderilmesine katkı yapacaktır (Keller, 2010:52). Akademik literatürde yapılan çalışmalarda da eğitim düzeyinin yükselmesinin gelir artışıyla birlikte istihdam oranını yükselttiği, işsizlik ve yoksulluk oranlarını azalttığını göstermektedir. Dolayısıyla devletin istihdam artışını desteklemeye yönelik politikalar izlemesi gelir adaletinin sağlanması açısından önemli olacaktır (Kalaycı ve Öztürk, 2017:165).

Ancak, burada dikkat edilmesi gereken bir nokta istihdamın artırılması dolayısıyla işsizliğin azaltılması uğruna enflasyonun artması tehlikesidir. Geleneksel Phillips eğrisine göre, enflasyon ile işsizlik arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu çerçevede, bir ekonomide işsizlik oranlarını düşürmek için uygulanacak genişletici politikalar enflasyonu artıracak ve bu yolla gelir dağılımı bozulabilecektir. Aynı şey enflasyon içinde geçerlidir. Enflasyonun olduğu bir ekonomide enflasyonu azaltmaya yönelik istikrarlı para ve maliye politikalarının izlenmesi gelir adaletinin sağlanması açısından önemli olacaktır. Ancak, enflasyonu düşürmek uğruna işsizliğin artırılması tehlikesi varsa bu durum da gelir eşitsizliğini artıracaktır. Dolayısıyla Phillips eğrisinin geçerli olduğu bir ekonomide gelir eşitsizliğinin azaltılması isteniyorsa eş anlamlı olarak hem enflasyon hem de işsizliğin azaltılmasına yönelik politikaların izlenmesi önemli olacaktır.

3. Ampirik Literatür

Gelir eşitsizliği dünya genelinde farklı dönemlerde dalgalanmalar göstermesine rağmen, halen güncelliğini korumakta ve hükümetler bu eşitsizliğe karşı mücadelelerini sürdürmektedirler. Konunun güncel ve önemli olması bu alanda akademik anlamda yapılan çalışmaların sayısını da hızlı artırmaktadır. Literatürde gelir eşitsizliği konusunun çok boyutlu olmasından dolayı, gelir eşitsizliğini belirleyen birçok değişkenle etkileşim içeren çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çerçevede, konumuz itibarıyla işsizlik ve enflasyonun gelir dağılımı üzerindeki etkilerini inceleyen birçok çalışmaya rastlamaktayız. Bu çalışmaların dünyanın farklı ülke grupları üzerine yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, OECD ülke grubu üzerine yapılan ampirik çalışmaların daha yoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin Çelik ve Daşdemir (2021) 24 OECD ülkesini kapsayan çalışmada enflasyon ve işsizlik oranlarının-

daki artışın gelir dağılımını bozduğu sonucuna varmışlardır. Şenol ve Orhan (2020) 15 OECD ülkesi için yaptıkları araştırmalarında gelir eşitsizliğini işsizlik oranlarının artırdığına ilişkin sonuçlara ulaşmışlardır. Monnin (2014) çalışmasında 10 OECD ülkesi bağlamında enflasyon düzeyi yükselirken ilk aşamada gelir eşitsizliğinin azaldığını ancak enflasyonun eşik değer olan %13 düzeyini aştığında ise gelir eşitsizliğinin arttığı sonucuna erişmiştir. Dilber ve Hatipoğlu (2022) çalışmalarını 8 OECD ülkesi için uygulamışlardır. Enflasyonun gelir dağılımı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna erişmişlerdir. Galli ve Hoeven (2001) çalışmalarında ABD ve 15 OECD ülkesindeki para politikası ve enflasyonun gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmanın sonucuna göre enflasyon ile eşitsizlik arasında U şeklinde uzun dönemli bir ilişki saptamışlardır.

OECD ülkeleri dışında BRICS-T ülkeleri içinde konu ampirik olarak incelenmiş Şenol ve Onaran (2023) tarafından yapılan çalışmada işsizlik oranlarındaki artışların BRICS-T ülkelerinde gelir eşitsizliğini artırdığı gözlemlenmiştir. Zandi vd. (2022) yaptıkları çalışma geliştirmekte olan 12 Asya ülkesini kapsamış, bulgular bu ülkelerde enflasyon ve işsizliğin gelir eşitsizliğini artırdığını göstermiştir. Asya ülkelerini kapsayan bir diğer çalışma Deyshappriya (2017) tarafından 33 ülke üzerine yapılmış olup, çalışmanın sonucunda enflasyonun Asya ülkelerinde gelir eşitsizliğini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu ülke grupları dışında hem gelişmiş hem de geliştirmekte olan ülke gruplarını içine alan karma çalışmalarda mevcuttur. Bu çalışmalardan birisi Aktaş ve Dokuzoğlu (2022) tarafından 40 adet gelişmiş ve geliştirmekte olan ülke grubuna uygulanmıştır. Enflasyonun gelir eşitsizliği ile ilişkisi, eşik enflasyon seviyesinin altında negatif yönlü, üzerinde ise pozitif yönlü bulunmuştur. Gelişmiş ve geliştirmekte olan 35 ülkeyi içeren bir diğer çalışma Emek (2020) tarafından gerçekleştirilmiştir. Her iki ülke grubu için geçerli enflasyonun gelir eşitsizliğini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Namini ve Hudson (2019) 24'ü gelişmiş, 66'sı geliştirmekte olan ülke verisini kullanarak yaptıkları çalışmada, uzun dönemde enflasyon ile gelir eşitsizliği arasında iki yönlü bir nedenselliğin olduğunu açıklamışlardır. Law ve Soon (2020) ise çalışmalarında 65 gelişmiş ve geliştirmekte olan ülkedeki enflasyonun gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi incelemişler, çalışmanın sonucunda enflasyonun gelir eşitsizliğini artırdığını bulmuşlardır. Bu çalışmalardan başka sadece gelişmiş ülke gruplarına yönelik çalışmalarda mevcuttur. Örneğin Çelik ve Erkişi (2022) 24 gelişmiş ülke üzerine yaptıkları ampirik çalışmada, enflasyonun gelir dağılımı eşitsizliğini azalttığı bulgusuna erişirken, işsizlik oranları bakımından ise istatistiksel olarak anlamlı bir sonuca ulaşmamıştır. Thalassinou vd. (2012) çalışmalarında 13 Avrupa ülkesinde enflasyonun gelir eşitsizliği üzerinde pozitif bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Avrupa ülkelerini kapsayan bir diğer çalışma Georgiou (2010) tarafından yapılmış olup, batı

Avrupa ülkelerini içeren çalışmasında enflasyonun gelir dağılımını kötüleştirdiğine ilişkin sonuca ulaşmıştır.

Enflasyon ve işsizliğin gelir dağılımı üzerindeki etkisi Türkiye üzerine de ampirik olarak test edilmiştir. Örneğin, Naimoğlu (2023) ve Kalaycı ve Öztürk (2017) yaptıkları çalışmada enflasyon ve işsizliğin gelir eşitsizliğini artırdığına ilişkin sonuçlara ulaşmışlardır. Miçoğulları (2023) enflasyonun gelir dağılımını hem kısa hem de uzun dönemde de olumsuz etkilediği bulgusuna erişirken, Durak ve Akalin (2022) ise uzun dönemde işsizlikteki artışların gelir dağılımı eşitsizliğini artırdığına ilişkin sonuçlara ulaşmışlardır.

Ampirik literatür özetinden çıkarılan sonuç, genel olarak enflasyonun ve işsizliğin ülkelerin ekonomik gelişmiş düzeylerinden bağımsız olarak gelir dağılımı üzerinde negatif etkilerinin olduğu yönündedir. Yani elde edilen bulgulardan enflasyonun yaratmış olduğu gelir adaletsizliğinin sadece gelişmekte olan ülkeleri değil azgelişmiş veya gelişmekte olan ülkeleri de olumsuz etkilediğidir.

Bu çalışma, gerek kullanılan ekonometrik test yöntemi ve gerekse içerdiği geniş bir zaman aralığı açısından Türkiye üzerine yapılan diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Çalışma, Türkiye özelinde oldukça tartışmalı ve önemli bir konuyu kapsamından dolayı mevcut literatüre zenginlik katacaktır. Ayrıca çalışmanın bulgular yönüyle politika yapıcılar açısından da yararlı olması beklenir.

4. Ekonometrik Analiz

4.1. Veri Seti ve Model

Türkiye üzerine yapılan bu çalışma 1994-2024 dönemi yıllık verilerini kapsamaktadır. Değişkenler olarak GINI katsayısı, enflasyon ve işsizlik oranları verilerinin kullanıldığı çalışmada, değişkenlerden GINI katsayısı 0 ile 1 arasında bir değer olup, sıfıra yaklaşan bir katsayı gelir dağılımındaki eşitliği, bire yaklaşması ise gelir dağılımındaki eşitsizliği açıklar. Enflasyon verisi TÜFE bağlamında hesaplanmış olup 2003 baz yılıdır. İşsizlik oranı değişkeni ise 15 ve yukarı yaştaki işsizlik oranını gösterir. GINI değişkenine ait 1994-2001 yılına ait veri Dumlu ve Aydın (2008) çalışmasından elde edilmiştir. Değişkenlere ait diğer tüm veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in ilgili web sitesinden alınmıştır.

GINI katsayısının bağımlı değişken, enflasyon ve işsizlik oranlarının ise bağımsız değişkenler olarak yer aldığı tam logaritmik doğrusal model aşağıdaki gibidir:

$$\text{LnGINI}_t = \alpha_0 + \alpha_1 \text{LnENF}_t + \alpha_2 \text{LnİŞSİZ}_t + u_t \quad (1)$$

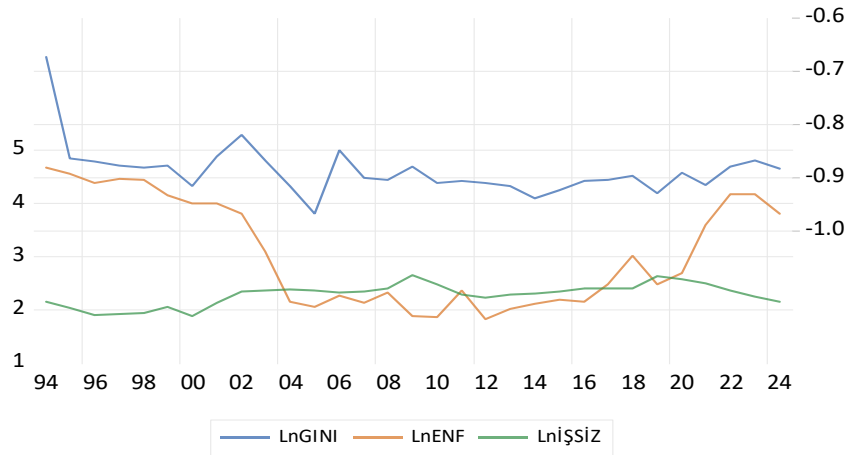
Burada *GINI* gelir eşitsizliğini temsilen kullanılan Gini katsayısını, *ENF* TÜFE bağlamında enflasyon oranlarını, *İŞSİZ*, 15 ve yukarı yaşı içeren işsizlik oranlarını ve *u* hata terimini göstermektedir.

Enflasyonun yüksek olması genel olarak gelir dağılımındaki dengesizliği artırıcı bir faktördür. Çünkü enflasyonun yükselmesi sabit gelirle geçinen bireylerin satın alma gücünü azaltırken, yüksek gelire sahip sermaye geliri elde edenlerin kazançlarında ise bir değişikliğe yol açmadığından gelir dağılımındaki eşitsizliği artırmaktadır. Bu çerçevede yüksek enflasyonun bireyler arasındaki gelir eşitsizliğini artırıcı bir özelliğe sahip olmasından dolayıyla modelde enflasyona ilişkin katsayının işaretinin pozitif olması beklenmektedir.

Diğer bağımsız değişken olan işsizlik oranları katsayısının da enflasyon oranı katsayısında olduğu gibi işaretinin pozitif olması beklenir. Çünkü çalışma çağına gelmiş nüfusun istihdam edilememesi ile ortaya çıkan işsizlik problemi, bireylerin gelir elde etmelerinin önünde bir engel teşkil etmesi gelir dağılımındaki eşitsizliği artırmaktadır.

Değişkenlere ilişkin zaman serileri Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1: GINI, Enflasyon ve İşsizlik Oranları Verilerinin Zaman Serileri

Kaynak: EViews 13 programı ile yazar tarafından oluşturulmuştur.

4.2. Yöntem

Çalışmanın ilk aşamasında değişkenlerin durağan olup olmadıklarının tespit edilmesinde Dickey-Fuller (1981)'un geliştirmiş olduğu Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) ile Phillips ve Perron (1988) tarafından geliştirilen Phillips-Perron (PP) birim kök testlerine, ardından yapısal kırılmaları dikkate alan Zivot-Andrews (ZA) birim kök testine başvurulmuştur.

Birim kök testlerinden sonra değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pesaran ve Shin (1999) ve Pesaran vd. (2001) tarafından geliştirilen ARDL (Autoregressive Distributed Lag) sınır testi (bounds test) yönteminden faydalanılmıştır. Bu yöntemde serilerin hangi düzeyde durağan olduklarına (I(0) ve I(1)) bakılmaksızın değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişki yani eşbütünleşme ilişkisi incelenebilmektedir. Oysa gerek Engle ve Granger (1987) tarafından ortaya konan eşbütünleşme tekniği gerekse sonraki yıllarda Johansen (1988) ve Johansen ve Juselius (1990) tarafından geliştirilen Johansen eşbütünleşme yöntemleri durağanlık seviyelerine duyarlıdır. Bu nedenle bu çalışmada ARDL sınır testinin uygulanması tercih edilmiştir.

GINI'nin bağımlı değişken olduğu ARDL modelinin çalışmamıza uyarlanmış şekli aşağıdaki gibidir:

$$\Delta \ln GINI_t = a_0 + \sum_{i=1}^m a_{1i} \Delta \ln GINI_{t-i} + \sum_{i=0}^m a_{2i} \Delta \ln ENF_{t-i} + \sum_{i=0}^m a_{3i} \Delta \ln İŞSİZ \quad (2)$$

$$+ a_4 \ln GINI_{t-1} + a_5 \ln ENF_{t-1} + a_6 \ln İŞSİZ_{t-1} + u_t$$

Modelde yer alan Δ , ilgili değişkenin farkının alındığını, m ise gecikme uzunluklarını gösterir.

ARDL yönteminde ilk olarak değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisinin olup olmadığına bakılır. Değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisini test etmek için kurulan hipotezler şu şekildedir:

$$H_0: \alpha_4 = \alpha_5 = \alpha_6 = 0$$

$$H_1: \alpha_4 \neq \alpha_5 \neq \alpha_6 \neq 0$$

Sıfır hipotezinde (H_0) ilgili değişkenlere ait katsayılar sıfırdan farklı değilse yani sıfıra eşitse, eşbütünleşme ilişkisinin olmadığına karar verilirken, katsayıların sıfırdan farklı bulunması ise eşbütünleşme ilişkisinin olduğunu gösterir. Yani bu durum alternatif hipotezin (H_1) kabulünü gerektirir.

Model 2’de bağımlı ve bağımsız değişkenlerin birinci dönem gecikmelerine F istatistiği uygulanmaktadır. Hesaplanan F istatistik değeri, Pesaran vd., (2001) tarafından sunulan alt ve üst kritik değerlerle karşılaştırılır. Eğer F istatistiği üst kritik değerin üzerinde bir değer almışsa değişkenler arasında bir eşbütünleşme ilişkisinin olduğuna, F istatistiği alt kritik değerin altında bir değer almışsa bu durumda eşbütünleşme ilişkisinin olmadığına karar verilir. Eğer hesaplanan F istatistik değeri alt ve üst kritik değerlerin arasına düşmüşse, burada kesin bir yoruma gidilmemektedir. Böyle bir durumda diğer eşbütünleşme testlerine müracaat edilmesi gerektiği önerilmektedir.

Model 2’de yer alan gecikme uzunluklarının belirlenmesi, ARDL sınır testi yönteminin uygulanması sırasında gereklidir. Bu işlemde modelin gecikme uzunluğu belirlenirken en küçük kritik değeri sağlayan gecikme uzunluğu modelin gecikme uzunluğu olarak seçilir. Kritik değerler seçilirken genelde ekonometrik çalışmalarda en çok kullanılan Akaike Bilgi Kriteri (AIC) veya Schwarz Bilgi Kriteri (SC)’den yararlanılır. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken bir husus, seçilen en küçük kritik değere sahip gecikme uzunluğunda otokorelasyon probleminin olmaması gerekir. Eğer böyle bir problem mevcutsa, ikinci en küçük değere sahip gecikme uzunluğu seçilir. Bu aşamada da otokorelasyon problemi devam ediyorsa bu problem çözülene kadar işlem devam ettirilir. Dolayısıyla, ARDL modelinden sağlıklı bir sonucun elde edilmesi hata terimleri arasında ardışık bağımlılık probleminin olmamasına bağlıdır.

Değişkenler arasında bir eşbütünleşme ilişkisi var ise uzun ve kısa dönem ilişkileri ARDL modeli ile analiz edilebilecektir.

Çalışmaya uyarlanmış şekliyle uzun döneme ait ARDL modeli şu şekildedir:

$$LnGINI_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^m \alpha_{1i} + LnGINI_{t-i} + \sum_{i=0}^m \alpha_{2i} LnENF_{t-i} + \sum_{i=0}^m \alpha_{3i} LnİŞSİZ_{t-i} + u_t \quad (3)$$

Kısa döneme ilişkin ARDL modeli ise aşağıda sunulduğu gibidir:

$$\begin{aligned} \Delta LnGINI_t \alpha_0 + \beta ECM_{t-1} \sum_{i=1}^m \alpha_{1i} \Delta LnGINI_{t-i} \sum_{i=0}^m \alpha_{2i} \Delta LnENF_{t-i} \\ + \sum_{i=0}^m \alpha_{3i} \Delta LnİŞSİZ_{t-i} + u_t \end{aligned} \quad (4)$$

Buradaki ECM_{t-1} değişkeni ARDL uzun dönem ilişkisinden elde edilen hata terimleri serisinin bir dönem gecikmeli değeridir. Kurulan modelin sağlıklı olması gecikmeli değişkenin katsayısının negatif ve anlamlı olmasına bağlıdır. Söz konusu değişkene ait β katsayısı, kısa

dönemde meydana gelen bir dengesizliğin veya bir şokun ne kadarının uzun dönemde dengeye geleceğini açıklar.

4.3. Ampirik Bulgular

4.3.1. Birim Kök Test Sonuçları

Tahmin edilecek modelde değişkenlerin durağan olması gerekmektedir. Değişkenler durağan değilse, t istatistiği sonucunda ortaya çıkacak yorumlar geçerli olmayacaktır. Birim kök testinde hem sabit hem de sabit+trend içeren model kullanılmıştır. Bu modellerin kullanılması- nın nedeni, eğer seride trend varsa ancak modele trend terimi dahil edilmediği durumda, tes- tin gücünü zayıflatarak olmasındandır. Öte yandan, modele gereksiz trend teriminin eklen- mesi ise testin anlamlılığını azaltabilecektir.

Tablo 1’de değişkenlere ilişkin ADF ve PP birim kök test sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1: Birim Kök Test Sonuçları

Değişken	Düzye/ Birinci Fark	ADF Test istatistiği		PP Test istatistiği		Sonuç
		Sabitli	Sabitli/ Trendli	Sabitli	Sabitli/ Trendli	
LnGINI	Düzye	-7.787***	-7.492**	-7.787***	-7.755**	I(0)
	Birinci Fark	-4.694***	-3.544**	-17.221***	-24.344***	
LnENF	Düzye	-1.736	-0.158	-1.627	-0.630	I(1)
	Birinci Fark	-4.110***	-4.251**	-4.135***	-4.990**	
LnİŞSİZ	Düzye	-2.141	-2.022	-1.768	-1.822	I(1)
	Birinci Fark	-4.666***	-4.535***	-4.390***	-4.975***	

Not: *** ve ** sırasıyla %1 ve %5 düzeyinde değişkenlerin anlamlı olduklarını açıklamaktadır. ADF test istatistiğinde gecikme uzunluğu belirlenirken AIC ölçütünden, PP test istatistiğinde ise Bartlett-kernel aracılığı ile Newey-West Bandwith ölçüt yönteminden faydalanılmıştır.

Kaynak: Tahmin sonuçları doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.

ADF ve PP test sonuçlarına göre, *ENF* ve *İŞSİZ* değişkenleri düzeyde durağan değildir. Ancak bu değişkenlerin sabitli-sabitli ve trendli modellerde birinci farklarının alınması ile durağan hale geldiklerini görmekteyiz. Bu nedenle, *ENF* ve *İŞSİZ* değişkenlerinin bütün-

leşme derecesinin $I(1)$ olduğu, düzeyde durağan olan *GINI* serisinin ise bütünleşme derecesinin $I(0)$ olduğu görülmektedir.

Durağanlığı test etmek için kullanılan ADF ve PP birim kök testleri zaman serilerinde yapısal kırılma ihtimalini dikkate almamaktadır. Ancak çalışmada ele alınan dönem içerisinde gerek yurtiçi gerekse yurtdışında yaşanan ekonomik krizlerin değişkenler üzerinde olası etkileri olabileceği düşünüldüğünden ilgili değişkenlerin durağanlık durumların araştırılmasında yapısal kırılmanın dikkate alındığı Zivot-Andrews (ZA) testi uygulanmıştır.

ZA birim kök testinde Model A sabitte, Model B eğimde, Model C sabit ve eğimde meydana gelen yapısal kırılmaları göz önünde tutan üç model kullanılmaktadır. Bu modeller için hesaplanan t değerlerinin minimum olduğu dönemler yapısal kırılma yıllarını göstermektedir. Buna göre, hesaplanan t istatistikleri mutlak değer olarak ZA kritik değerlerinden büyük olması durumunda boş hipotez (H_0) reddedilir, zaman serisinde yapısal kırılmalı birim kök yoktur sonucuna ulaşılır. Kırılma yılları için hesaplanan t istatistiklerinin mutlak değeri olarak ZA kritik değerlerinden küçük olması durumunda ise boş hipotez (H_0) kabul edilerek, zaman serisinde yapısal kırılmalı birim kök vardır sonucuna ulaşılır (Ümit, 2011:142).

Tablo 2 ZA test sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 2: Zivot-Andrews Test Sonuçları

Değişken	Model A		Model B		Model C		Sonuç
	t-istatistiği	Kırılma Tarihi	t-istatistiği	Kırılma Tarihi	t-istatistiği	Kırılma Tarihi	
LnGINI	-8.88***	2004	-8.47***	2016	-8.38***	2014	$I(0)$
LnENF	-3.08	2003	-3.24	2003	-3.53	2003	$I(1)$
Δ LnENF	-5.60***	2003	-5.79***	2004	-6.41***	2006	
LnİŞSİZ	-3.38	2001	-2.92	2005	-3.20	2001	$I(1)$
Δ LnİŞSİZ	-5.00**	2001	-4.89***	2002	-5.11**	2003	

Not: Model A, Model B ve Model C için;

%1 Kritik Değerler: -5.34, -4.80, 5.57

%5 Kritik Değerler: -4.93, -4.42, -5.08

%10 Kritik Değerler: -4.58, -4.11, -4.82

(***), %1 seviyesinde, (**), %5 seviyesinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.

Kaynak: Tahmin sonuçları doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.

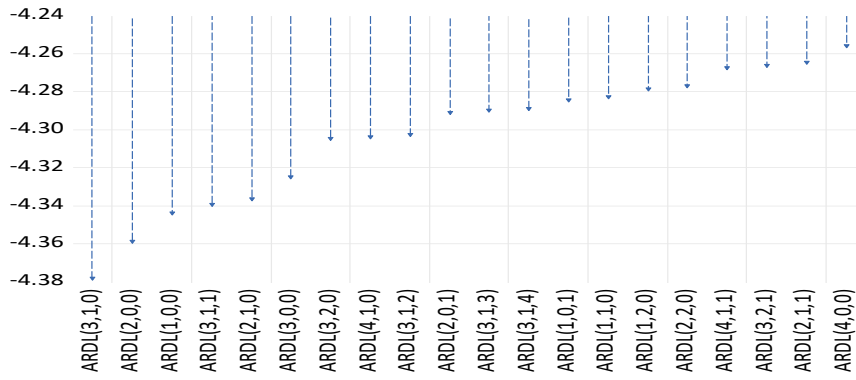
ZA testine göre, içsel olarak belirlenen kırılma dönemlerine üç model için ayrı ayrı baktığımızda GINI değişkeninin %1 anlamlılık düzeyinde kırılmaların düzey seviyesinde anlamlı olduğu, ancak ENF ve İŞSİZ değişkenlerinin ise kırılmalar dikkate alındığında sevi-

yede durağan olmadığı, bu değişkenlerin ilk farkları alındığında durağan hale geldikleri görülmektedir. Bu sonuçlar, geleneksel ADF ve PP birim kök test sonuçlarını destekler mahiyettedir. Yani ZA test sonuçları, değişkenlerdeki yapısal kırılmaların ADF ve PP sonuçlarını etkilemediğini göstermektedir.

4.3.2. ARDL Model Test Sonuçları

ARDL sınır testi uygulamasında optimal gecikme uzunluğunun seçiminde AIC kullanılmıştır. Maksimum gecikme uzunluğunun 4 olduğu farklı ARDL modelleri değerlendirilmiş ve bu modeller içerisinde Şekil 2’de görüldüğü gibi en düşük AIC değerini veren ARDL (3,1,0) en optimal model olarak seçilmiştir. Modelin hata teriminde bir otokorelasyon probleminin olup olmadığını belirlemek için LM testine başvurulmuş, bu konuda herhangi bir problemle karşılaşılmamıştır.

Şekil 2: Uzun Döneme İlişkin Optimal Model Seçimi (En İyi 20 Model)

Kaynak: EViews 13 programı ile yazar tarafından oluşturulmuştur.

Model için optimal gecikme sayıları belirlendikten sonra, sıra sınır testini kullanarak değişkenler arasındaki eşbütünleşme ilişkisini test etmeye gelmektedir. Test sonuçları Tablo 3’de gösterilmektedir.

Tablo 3: Sınır Testi Sonuçları

k	F İstatistiği	Anlamlılık Düzeyinde Kritik Değerler		
			Alt Sınır	Üst Sınır
2	9.140	%1	7.977	9.413
		%5	5.550	6.747
		%10	4.577	5.600

Kaynak: Tahmin sonuçları doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3 incelendiğinde, 9.140 olarak hesaplanan F istatistik değerinin %5 düzeyinde tablo üst sınır değerini aştığı anlaşılmaktadır. Bu sonuç, değişkenlerin eşbütünlük olduğunu yani uzun dönemde birlikte hareket ettiklerini göstermektedir.

Tablo 4’de ARDL (3,1,0) modeline ilişkin uzun döneme ilişkin tahminler yer almaktadır.

Tablo 4: ARDL (3,1,0) Modele İlişkin Uzun Dönem Katsayı Tahminleri

Değişkenler	Katsayı	t-İstatistiği	Olasılık				
LnGINI(-1)	-0.201222	-0.959288	0.3489				
LnGINI(-2)	-0.311414	-1.689421	0.1067*				
LnGINI(-3)	-0.100072	-0.893115	0.3824				
LnENF	0.012884	0.894475	0.3817				
LnENF(-1)	0.018685	1.179192	0.2522				
LnİŞSİZ	0.077173	2.055805	0.0531**				
C	-1.684595	-5.213965	0.0000				
@TREND	-0.001809	-2.156482	0.0434**				
Uzun Dönem Katsayıları							
LnENF	0.019576	4.367629	0.0002***				
LnİŞSİZ	0.047853	1.975056	0.0590**				
Diagnostik Testler							
R^2	$\bar{R}^2$	F ist.	DW	χ_{BGO}	χ_{WDV}	χ_{JBN}	χ_{RR}
0.50	0.32	2.84 (0.03)	2.10	0.40 (0.67)	0.56 (0.77)	1.01 (0.60)	0.67 (0.41)

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduklarını gösterir. χ_{BGO} : Breusch Godfrey otokorelasyon, χ_{WDV} : White değişen varyans, χ_{JBN} : Jarque-Bera normallik ve χ_{RR} : Ramsey Reset model kurma hatası.

Parantez içindeki değerler olasılık değerleridir.

Kaynak: Tahmin sonuçları doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.

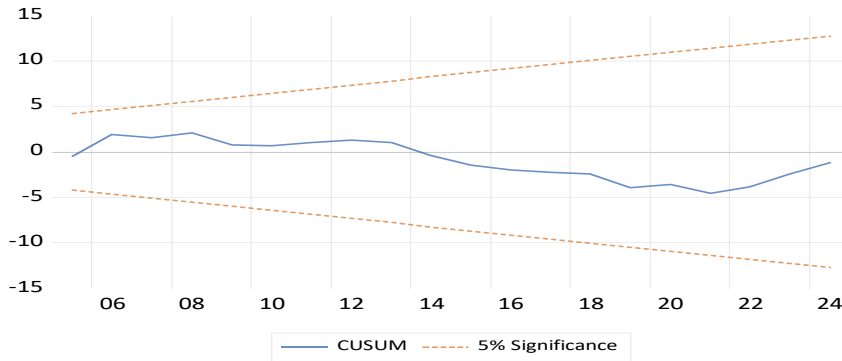
ARDL uzun dönem katsayıları incelendiğinde enflasyon ve işsizlik oranlarının *GINI* katsayısını istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olarak pozitif etkilediği görülmektedir. Başka bir ifadeyle, Türkiye’de enflasyon ve işsizlik oranlarındaki bir artışın gelir dağılımını olum-

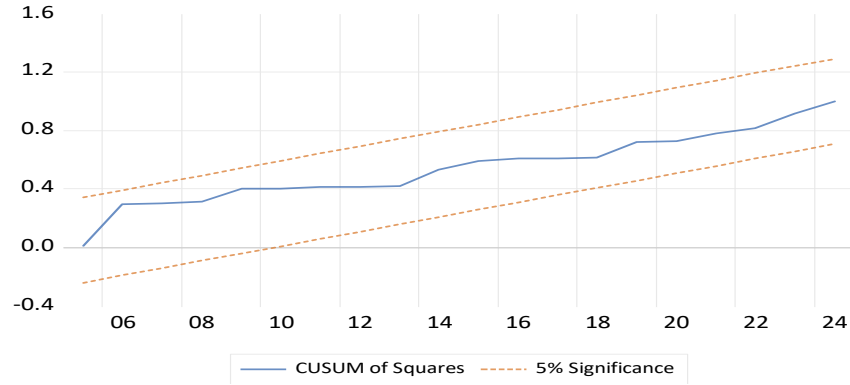
suz etkilediğini, enflasyon oranlarındaki %1’lik bir artış gelir eşitsizliğini %0.019 oranında, işsizlik oranlarındaki %1’lik bir artış ise %0.047 oranında artırmaktadır.

Bulgular Türkiye’de enflasyon artışının gelir eşitsizliğini artırdığını göstermektedir. Enflasyonun neden olduğu bu gelir eşitsizliği toplumsal barışı tehdit etmekte, aynı zamanda iş-gücü verimliliğini azaltmakta ve ekonomik büyüme bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca enflasyonun neden olduğu gelir eşitsizliğinin bir sonucu olarak, düşük gelire sahip bireylerin gelirlerinin enflasyon karşısında erimesi onların satın alma gücünü azaltmakta ve bu durum toplam talebi olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla enflasyonun uygulanacak istikrarlı politikalarla makul seviyelere düşürülmesi gelir adaletinin sağlanması açısından çok önemlidir. Ampirik bulgular, enflasyon gibi işsizlik oranlarındaki artışın da Türkiye’nin gelir eşitsizliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ekonomik ve siyasi istikrarla birlikte hem yurtiçinde yapılacak yatırımlar hem de dışardan gelecek doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile istihdam artışının sağlanması ve bu yolla işsizliğin azaltılması gelirin daha adil dağılımını sağlayacaktır.

Modele uygulanan diagnostik testler, ekonometrik tahminin başarılı olduğunu, otokorelasyon, değişen varyans, normallik ve model kurma hatası sorunlarının olmadığını açıklamaktadır. Ayrıca, Şekil 3’den incelenen dönemde uzun döneme ilişkin CUSUM ve CUSUM² grafikleri tahmin edilen katsayıların %5 düzeyinde istikrarlı ve anlamlı olduğu görülmektedir.

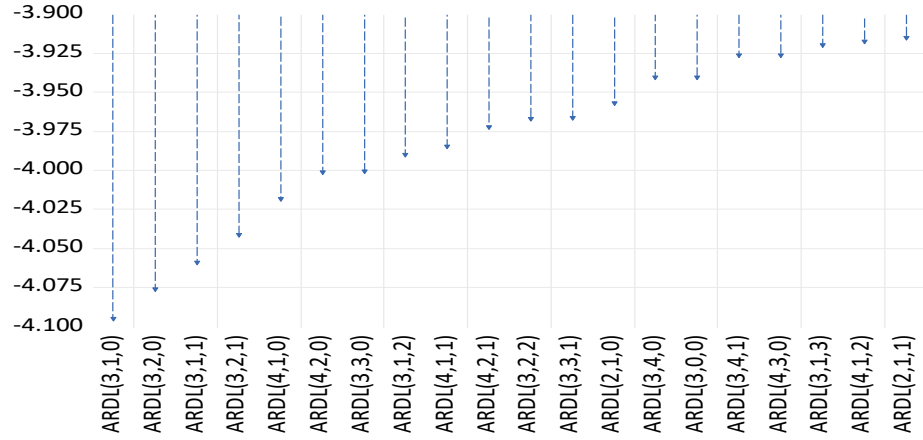
Şekil 3: Uzun Dönem CUSUM ve CUSUM² Test İstatistikleri

Şekil 3: Uzun Dönem CUSUM ve CUSUM² Test İstatistikleri (Devam)

Kaynak: EViews 13 programı ile yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kısa dönem ARDL hata düzeltme modeline ilişkin tahmin sonuçları, aynı uzun dönemde olduğu gibi maksimum gecikme uzunluğunun 4 olduğu 20 model içerisinde en düşük AIC değerine sahip gecikme uzunluğunda ve otokorelasyonun sorununun olmadığı model (3,1,0) seçilerek yapılmıştır (Şekil 4).

Şekil 4: Kısa Döneme İlişkin Optimal Model Seçimi (En İyi 20 Model)

Kaynak: EViews 13 programı ile yazar tarafından oluşturulmuştur.

Hata düzeltme modeline dayalı değişkenler arasındaki kısa dönem ilişkisini veren tahmin sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: ARDL (3,1,0) Hata Düzeltme Modeli Tahminleri

Değişkenler		Katsayı		t-İstatistiği		Olasılık
ΔLnGINI(-1)		-0.104122		-0.553870		0.5858
ΔLnGINI(-2)		-0.205435		-1.437253		0.1661
ΔLnGINI(-3)		-0.091131		-0.954979		0.3510
ΔLnENF		0.006830		0.482058		0.6350
ΔLnENF(-1)		0.022353		1.734829		0.0982*
ΔLnİŞSİZ		0.061976		1.474851		0.1558
ECM(-1)		-1.236651		-3.814444		0.0011***
Diagnostik Testler						
R^2	$\bar{R}^2$	DW	χ_{BGO}	χ_{WDV}	χ_{JBN}	χ_{RR}
0.70	0.62	1.91	0.12 (0.88)	0.90 (0.52)	0.22 (0.90)	1.64 (0.22)

Not: *** ve * sırasıyla %1 ve %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduklarını gösterir. χ_{BGO} : Breusch Godfrey otokorelasyon, χ_{WDV} : White değişen varyans, χ_{JBN} : Jarque-Bera normallik ve χ_{RR} : Ramsey Reset model kurma hatası.

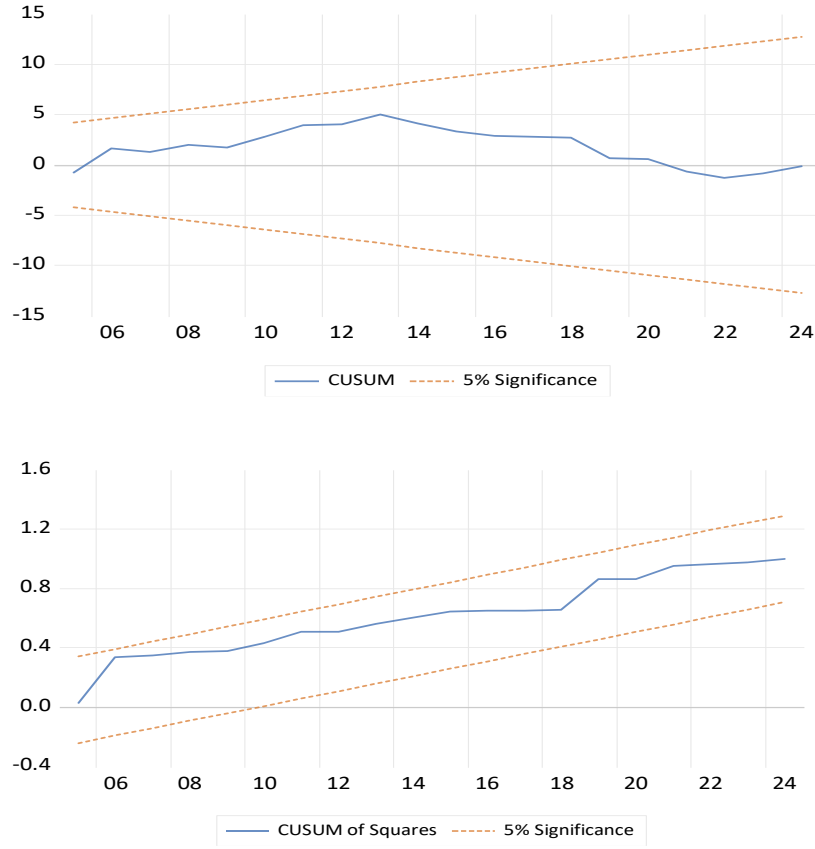
Parantez içindeki değerler olasılık değerleridir.

Kaynak: Tahmin sonuçları doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.

Beklentilerimize paralel olarak hata düzeltme terimi olan (ECM(-1)) katsayısı negatif ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Tablo 4'deki kısa dönem test sonuçları, işsizlik oranları ile GINI değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığını göstermektedir. Yani kısa dönemde işsizlik oranlarındaki bir artış gelir dağılımını etkilememektedir. Bunun nedeni işsizliğin yapısal bir problem olması ve bu problemin çözümünün kısa dönemde değil uzun dönemde gerçekleşmesidir. Ayrıca, enflasyonun cari değeri ile GINI arasında bir ilişkiye rastlanmazken bir dönem gecikmeli enflasyon değişkeninin ise istatistiksel olarak %10 düzeyinde GINI katsayısını pozitif olarak etkilediği görülmektedir. Enflasyonun kısa dönemde gecikmeli olarak gelir eşitsizliğini artırmasının nedeni, gelirin yeniden dağıtımında enflasyonun anlık değil belli bir gecikmeyle rol oynamasından ileri geldiği söylenebilir.

Diagnostik test sonuçları uzun dönem sonuçlarında görüldüğü gibi kısa dönemde de modelde yapısal bir problemin olmadığını göstermektedir. Şekil 5'de görüldüğü üzere CUSUM ve CUSUM² testlerine göre, %5 anlamlılık düzeyinde model istikrarlı ve anlamlıdır.

Şekil 5: Kısa Dönem CUSUM ve CUSUM² Test İstatistikleri

Kaynak: EViews 13 programı ile yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çalışmamızda ARDL modelinin yanında gelir dağılımı, enflasyon ve işsizlik oranları arasındaki muhtemel ilişki VAR(1,1) modeline dayalı VAR Granger Nedensellik testi ile de tahmin edilmiştir. Tablo 6 nedensellik test sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 6: VAR Granger Nedensellik Test Sonuçları

Bağımlı Değişken: LnİŞSİZ			
Dışlanan	Ki- Kare	Serbestlik Derecesi	Olasılık
LnENF	1.206757	1	0.2720
LnGINI	0.386722	1	0.5340
Tümü	3.417783	2	0.1811
Bağımlı Değişken: LnENF			
Dışlanan	Ki- Kare	Serbestlik Derecesi	Olasılık
LnİŞSİZ	0.635389	1	0.4254
LnGINI	1.343385	1	0.2464
Tümü	1.645689	2	0.4392
Bağımlı Değişken: LnGINI			
Dışlanan	Ki- Kare	Serbestlik Derecesi	Olasılık
LnİŞSİZ	0.096188	1	0.7565
LnENF	6.039979	1	0.0140**
Tümü	9.384745	2	0.0092

Not: (),** %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu gösterir.

Kaynak: Tahmin sonuçları doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.

Nedensellik test sonuçları enflasyon oranlarından GINI katsayısına doğru %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir nedensellik olduğunu, işsizlik oranları ile GINI katsayısı arasında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığını açıklamaktadır. Bu sonuç kısa dönem ARDL modelinin bulgularını desteklemektedir. Ayrıca işsizlik ile enflasyon arasında kısa dönemde bir ilişkiye rastlanmamış olması, gelir dağılımının iyileştirilmesinde izlenecek politikaların sadece enflasyon oranlarını düşürmeye yönelik değil aynı zamanda işsizlik oranlarını da azaltacak yönde olması gerektiğini açıklamaktadır.

5. Sonuç

Gelir dağılımında yaşanan eşitsizlik günümüzde ekonomik gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun hemen hemen tüm ülkelerin ortak problemidir. Gelir dağılımında eşitsizliğe yol açan birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar arasında enflasyon ve işsizlik iki önemli ekonomik unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Enflasyonun gelir dağılımı üzerindeki negatif etkisi genel olarak

işgücü geliri, sermaye geliri ve hükümet transferleri yoluyla gerçekleşmektedir. Enflasyon gibi işsizlik oranlarındaki artışta gelir eşitsizliğinin önemli bir nedenini oluşturmaktadır. İşsizlik oranlarındaki artış özellikle ücretle geçinen kesimin gelirini önemli ölçüde azaltmasıyla gelir dağılımını bozarken, günümüzde teknolojik gelişmenin daha yoğun kullanılmasıyla niteliksiz işgücüne olan talepteki azalmanın getirdiği işsizlik oranlarındaki artış, gelir dağılımındaki eşitsizliği artırmaktadır.

Bu çalışmada, 1994-2024 yıllarını kapsayan dönemde Türkiye’de enflasyon ve işsizlik oranlarının gelir dağılımı üzerindeki etkileri ekonometrik olarak incelenmiştir. Test tekniği olarak ARDL sınır testi yönteminin kullanıldığı çalışmada, gelir dağılımının göstergesi olarak Gini katsayısı, açıklayıcı değişkenler olarak enflasyon ve işsizlik oranları kullanılmıştır. Uzun döneme ilişkin ARDL tahmin sonuçları, %1’lik enflasyon oranındaki bir artışın gelir eşitsizliğini %0.019 oranında artırdığını göstermiştir. Enflasyonda olduğu gibi işsizlik oranlarındaki bir artışın da gelir dağılımını kötüleştirdiği görülmektedir. Tahmin sonuçlarına göre, işsizlik oranlarındaki %1’lik bir artış gelir dağılımını %0.047 oranında bozmaktadır. Kısa dönem tahmin sonuçlarında sadece bir dönem gecikmeye sahip enflasyon oranları Gini katsayısını artırırken, işsizlik oranlarının ise kısa dönemde Gini katsayısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı anlaşılmıştır.

Ekonometrik tahmin sonuçları, enflasyon ve işsizlik oranlarındaki artışların uzun dönemde Türkiye’deki gelir eşitsizliğinin önemli unsurları olduğunu açıklamaktadır. Enflasyon açısından, fiyatlarda istikrarın sağlanmasına yönelik para ve maliye politikalarının yürütülmesi ve bu politikaların istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi gelir dağılımının iyileştirilmesi açısından önemli olacaktır. Enflasyonu düşürmede sadece talep yönlü değil arz yönlü yani üretimi artırıcı politikaların devreye sokulması da bir o kadar önemlidir. Çünkü bu yolla sadece enflasyonda bir düşüş sağlanmayacak aynı zamanda üretim artışının getirdiği istihdam artışı ile birlikte işsizlik oranları düşürülebilecek ve bu yolla gelir dağılımındaki adaletsizlik giderebilecektir. Ancak burada unutulmaması gereken bir husus işsizlik probleminin Türkiye için yapısal bir problem olması ve çözümünün uzun vadede gerçekleşecek olmasıdır. İşsizlikle ilgili yapısal problemi oluşturan en büyük neden işgücünün eğitim seviyesinin düşüklüğüdür. Günümüzde özellikle eğitilmiş insan gücüne yani beşerî sermayeye duyulan ihtiyaç çok fazladır. Bu çerçevede, genç ve dinamik nüfus yapısına sahip Türkiye’nin beşerî sermayenin verimliliğini ve gelişimini artırıcı istihdam politikalarını arzulu ve sürdürebilir bir şekilde yürütmesi gerek işsizlik sorununun çözümü için gerekse gelir dağılımındaki adaletin sağlanması açısından son derecede önemli olacaktır.

Kaynakça

- AKTAŞ, Emin E ve Sevi DOKUZOĞLU; (2022), “Enflasyon-Gelir Eşitsizliği İlişkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Panel Eşik Değer Analizi”, *Sosyoekonomi*, 30(51), ss. 449-470.
- ÇELİK, Duygu ve Esat DAŞDEMİR; (2021). “The Effect Of Inflation On Income Distribution: Panel Data Analysis On Oecd Countries”, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(45), ss. 1733-1739.
- ÇELİK, Duygu ve Kemal ERKİŞİ; (2022), “Gelişmiş Ülkelerde Enflasyonun Gelir Dağılımı Üzerine Olan Etkisinin Panel Veri Analizi İle İncelenmesi”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 23(2), ss. 53-68.
- DEYSHAPPRIYA, Ravindra, N. P; (2017), *Impact of Macroeconomic Factors on Income Inequality and Income Distribution in Asian Countries*, ADBI Working Paper, No. 696, Asian Development Bank Institute (ADBI), Tokyo, 12.
- DICKEY, David A and Wayne A. FULLER; (1981), “Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with A Unit Root”, *Econometrica*, 49(4), pp. 1057-1072.
- DİLBER, Caner ve Mercan HATİPOLU; (2022), “Enflasyon ve Gelir Dağılımı Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Gelişmekte Olan OECD Ülkeleri Üzerine Bir Araştırma”, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), ss. 342-347.
- DURAK, Sadun ve Güray AKALİN; (2022), “Türkiye’de Gelir Dağılımının Belirleyicileri”, *Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi*, 6(2), ss. 69-86.
- DUMLU, Ufuk ve Özlem AYDIN; (2008), “Ekonometrik Modellerle Türkiye İçin 2006 Yılı Gini Katsayısı Tahmini”, *Ege Academic Review*, Ege University Faculty of Economics and Administrative Sciences, 8(1), ss. 373-393.
- EMEK, Ömer F; (2020), *Enflasyonun Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkisinin Panel Veri Analizi İle İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- ENGLE, Robert F and C. W. J. GRANGER; (1987), “Cointegration and Error Correction: Representation, Estimation and Testing”, *Econometrica*, 55(2), pp. 251-276.
- GALLI, Rossana and Rolph van der HOEVEN; (2001), *Is inflation Bad for Income Inequality: The Importance of the Initial Rate of Inflation*, Employment Paper, 2001/29,15.
- GEORGIOU, Miltiades N; (2010), “Income Distribution and Inflation: An Empirical Analysis for Western Europe (1995-2006)”, <https://ssrn.com/abstract=1542696>, 15.03.2025.
- IMF; (2025), “How the Rich Get Richer”, <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2020/11/30/how-the-rich-get-richer>, 07.07.2025.

- JOHANSEN, Soren and Katarina JUSELİUS; (1990), “Maximum Likelihood Estimation and Inference on Coin"tegration-with Applications to The Demand for Money”, Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 52(2), pp. 169–210.
- JOHANSEN, Soren; (1988), “Statistical Analysis of Cointegration Vectors”. Journal of Economic Dynamics and Control, 12(2-3), pp. 231-254.
- KALAYCI, Salih Y ve Ayhan ÖZTÜRK; (2017), “Türkiye’de Eğitim, İşsizlik ve Enflasyona Dayalı Gelir Dağılımı Adaletsizliği”, Journal of Turkish Studies, 12(31), ss. 151-168.
- KELLER, Katarina R.I; (2010), “How Education Policy Improve Income Distribution?: An Empirical Analysis of Education Stages and Measures on Income Inequality”, The Journal of Developing Areas, 43(2), pp. 51-77.
- LAW, Chee-Hong and Siew-Voon SOON; (2020), The Impact of Inflation on income Inequality: The Role of Institutional Quality”, Applied Economics Letters, 27(1), pp. 1735-1738.
- MEH, Cesaire A and Yaz. TERAJIMA; (2009), “Unexpected Inflation and Redistribution of Wealth in Canada”, Bank of Canada Review, 2009(Spring), 45-52.
- MİÇOĞULLARI, Seyit Ali; (2023), “Relationship Between Inflation and Income Distrubition: An Analysis for Turkey Using ARDL Approach”, Malatya Turgut Özal University Journal of Business and Management Sciences, 4(2), ss. 78-87.
- MONNIN, Pierre; (2014), Inflation and Income Inequality in Developed Economies. CEP Working Paper Series, 2014/1, https://www.cepweb.org/wp-content/uploads/2014/05/CEP_WP_Inflation_and_Income_Inequality.pdf, 15.03.2025.
- NAİMOĞLU, Mustafa.; (2023), “The Relationship of Inflation, Unemployment, Financial Development and Income Inequality in Türkiye”, Sakarya İktisat Dergisi, 12(4), ss. 441-462.
- NAMINI, Sima S and Darren HUDSON; (2019), "Inflation and Income Inequality in Developed and Developing countries," Journal of Economic Studies, 46(3), pp. 611-632.
- OECD Data Explorer; <https://www.oecd.org/en/data/datasets/oecd-DE.html>, 16.03.2025.
- OKTAY, Duygu S; (2019), “Enflasyon ve İşsizliğin Gelir Eşitsizliği Üzerine Asimetrik Etkisi: Türkiye Örneği”, International Conference on Eurasian Economies2019, <https://www.avekon.org/papers/2309.pdf>, 06.07.2025.
- PESARAN, M. Hashem and Yongcheol SHIN; (1999), “An Autoregressive Distributed Lag Modelling Approach to Cointegration Analysis”, S. Storm (Ed.), Econometrics and Economic Theory in the 20th Century: The Ragnar Frisch Centennial Symposium, Cambridge University Press. pp. 1-33.

- PESARAN, M. Hashem., SHIN, Yongcheol and Richard J. SMITH; (2001), "Bound Testing Approaches to the Analysis of Long Run Relationships". *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), pp. 289-326.
- PHILLIPS, Peter C. B. and Pierro PERRON; (1988), "Testing for a Unit Root in Time Series Regression", *Biometrika*, 75(2), pp. 335-346.
- PIKETTY, Thomas; (2014), *Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital* (Çev: Hande Koçak), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- SIERON, Arkadiusz; (2017); "Inflation and Income Inequality", *Prague Economic Papers*, 26(6), pp. 633-645.
- ŞENOL, Neslihan ve Ayhan ORHAN; (2020), "Economic Nature of Social Inequality, The Impacts of Education and Health Expenditures, and Unemployment on Income Inequality in Turkey and Selected OECD Countries", *Journal of Emerging Economics and Policy*, 5(2), ss. 37-43.
- THALASSIONS, Eleftherios, Erginbay UĞURLU and Yusuf MURATOĞLU; (2012), "Income Inequality and Inflation in the EU", *European Research Studies*, 15(1), pp. 127-140.
- TİRYAKİ, Hülya H; (2013), *Teorik ve Ampirik Açından Gelir Dağılımı ve İşsizlik İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Çalışma, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, İstanbul.
- TÜİK; <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr>, 10.03.2025.
- ÜMİT, Öznur; (2011), "Türkiye’de Cari İşlemler Açığının Sürdürülebilirliğinin Zaman Serileri İle Değerlendirilmesi", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), ss. 135-148.
- WORLD BANK GROUP; (2024), *Poverty, Prosperity, and Planet Report 2024: Pathways Out of the Polycrisis*, World Bank.
- ZANDI, GholamReza, Raja REHAN, Qazi Muhammed A, HYE, Sadaf MUBEEN and Shujaat ABBAS; (2022), "Do Corruption, Inflation and Unemployment Influence the Income Inequality of Developing Asian Countries", *International Journal of Applied Economics, Finance and Accounting*, 14(2), pp. 118-128.
- ZIVOT, Eric and Donald ANDREWS WK; (1992). Further Evidence on the Great Crash, the Oil-Price Shock and the Unit Root Hypothesis. *Journal of Business and Economic Statistics*, 10, pp. 251-270.